

1 SEPTEMBER 1910.

AFLEVERING 9.

REDACTIE:

E. HEIMANS, AMSTERDAM,
JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

E. HEIMANS, PL. MUIDERGR. 55, AMSTERDAM.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATRICE:

A. W. L. VERSLUYS-POELMAN,
2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

Prijs per jaar f 4.80.

UIT OOST-ZEEUWSCH-VLAANDEREN.

(Vervolg van blz. 159.)

III. OVER HET „HOKKEN“.

 VER de flora en de fossielen in de omstreken van Hulst heb ik u al het een en ander verteld; daarover zal ik niet weer uitweiden, wel over het botaniseeren. Al kon wat ik te zeggen heb, evengoed bij een andere streek verteld worden, ik heb de beste herinnering ervan uit Zeeuwsch-Vlaanderen; want ik heb er twee dagen genoeglijk gehokt, in gezelschap — en gedurende de eerste uren onder toezicht en contrôle — van vriend Lako uit Zwolle, een florist van belang, die op vijf pas afstand zich zoo goed als nooit vergist, zelfs niet twijfelt tusschen twee veel op elkaar gelijkende grassen of biesen.

Voor wie het nog niet weet: dat „hokken“ is botaniseeren op een zeer bijzondere wijze. Je gaat met je tweeën — alleen is het wat vermoeiend en ook niet zoo veilig — langzaam wandelend er op uit; de een noemt alle planten op, die zijn speurend oog in het veld of aan den weg kan ontdekken, de ander noteert ze — of liever streept ze door — op een gedrukt lijstje, waarop alle

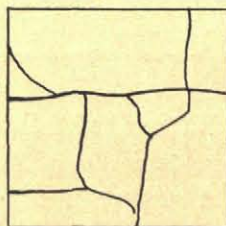
namen van de Nederlandsche planten verkort zijn aangegeven. Zoo, om beurten, noem je op en teeken je aan. Dit lijkt heel vervelend; maar het is niet te gelooven, hoe snel de tijd er door omvliegt, net als met schaakspelen. Geen wonder trouwens; iemands volle aandacht is sterk samengetrokken op een bepaald onderwerp, en niet-vergissen is steeds het stilzwijgend consigne.

Wel is het vermoeiend, dat „hokken“; althans in het begin, als je nog niet precies weet, waar zoowat de namen der planten op het lijstje staan. Ook dat leert snel aan en na een poosje is het voor iemand, die dagelijks heel ander werk te doen heeft, een welkome afwisseling in den geestesarbeid; dus een uitspanning en in dat geval een nobele en nuttige.

De naam „hokken“ slaat op de verdeeling der officieele topografische kaart van Nederland, „de stafkaart“, in vakjes van een half uur gaans, en van deze weer in vier hokjes, kwartierhokjes geheeten. Al die vakjes en hokjes zijn genummerd en geletterd. Wie een kwartierhokje bewerkt teekent in het figuur, ook als het een open veld of bosch is, den afgelegden weg aan.

Het ingevulde lijstje hierbij (het is iets verkleind) zegt dat alles duidelijk genoeg, het werd ingevuld, en is welwillend afgestaan ten gebruike in ons tijdschrift, door Dr. Vuyck te Wageningen, Voorzitter van de Commissie voor

Doorwerth.

Hokje: Pb, 21, 32door: Vuyckdatums diverse tijdstippen1904-1909

Acer, *ca.* Ach., *m.p.* Acon., *L.N.* Acor. Act. Adon., *a.v.* Adox. Aeg. Aeth. Agrim., *E.o.* Agrostem. Agrostis, *a.c.v.* Air., *c.d.f.* Ajch., *g.r.* Alch., *a.v.* Alis., *n.p.r.* Alliu., *ca.* o., *Sch.* Sco., *ur.vi.* Alo., *g.i.* Alo., *a.b.f.g.p.* Als., *t.* Alth., *o.* Aly., *cal.* camp. Amar., *B.r.s.* Ambr., *a.* Ammi., *m.* Ammo., *a.b.* Anac. Anag., *a.c.t.* Anch. Andr. Anem., *n.p.r.* Ang. Anthem., *g.r.ti.* Antho., *o.p.* Anthr., *C.s.v.* Anthyl. Antir., *O.* Ape., *i.S.* Aplg. Aq.v. Ara., *ar.G.h.s.* Are., *i.s.* Aris., *Cl.* Arm., *e.m.* Arni. Arno. Arrh. Art., *abs.c.m.v.* Aru., *a.m.* Asa. Aspara., *p.* Asperug. Asperul., *a.c.o.* Aspl., *A.n.* R-m., *T.* Aste., *s.T.* Astra., *g.* Athy., *f-f.* Atri., *d.holac.* lat., *lip.r.* Atro. Av., *c.f.a.* fl., *prae*, *prat.* pu. Az.

Ball Barb., *a.i.p.s.v.* Bark., *f.s.t.* Bat., *d.f.hed.* het., *o.s.tric.* trip. Bel. Berb. Beru. Beta., *m.* Beto. Betu., *p.v.* Bid., *c.t.* Bie. Blic., *v.* Bor. Bot. Brach., *p.s.* Bras., *e.l.* Nani., *o.R.* Bri. Bro., *ar.as.c.e.h.i.m.r.* se., *s.t.* Bry. Bup., *t.* But.

Cak. Calama., *E.H.la.li.n.* Calami., *A.o.* Cale., *g.o.* Calla. Calli., *a.h.s.v.* Callu. Calt. Came., *d.m.s.* Camp., *i.pa.pe.ra.* -- des., *ra.* -- us., *rot.* T. Caps. Carda., *a.h.p.s.* Cardu. cr., *n.* Care., *ac.* -- a., *ac.* -- is., *ar.br.* Bu., *can.dig.* dio., *dist.* dist., *div.* ech., *cl.er.* ex., *f.* flav. Tu., *gl.hi.* Ho., *lepo.* lig., *lim.mu.* pall., *panice.* panice., *par.* pe., *pi.* prae. Ps., *pu.* re., *vip.ro.* Sch., *stric.* strig., *sy.te.* trin., *ves.vulg.* vulp. Carl. Carp. Caru., *B.C.v.* Cas. Cata. Cau. Centa., *Ca.* Cy., *J.n.Sc.* So. Centu. Ceph., *g.* Ceras., *ar.glo.glu.s.te.tr.* Cerat., *d.s.* Chae., *t.* Chamag. Cheir. Chel. Chen., *a.b-h.f.g.h.m.o.p.r.u.v.* Chlp., *s.* Chon. Chrysa., *i.L.P.s.* Chryso., *a.o.* Cicen. Cich., *I.* Cicu. Cin., *p.* Circae., *i.* Cirs., *ac.an.* ar., *l.op.* Clad. Clayt. Clem., *V.* Cli. Coch., *an.* Ar., *d.o.* Colech. Cola. Com. Coni. Conva., *maj.* Convo., *a.se.* So. Coris. Corn., *s.* Coron., *v.* Corr. Coryd., *ca.cl.i.s.* Coryl., *a.* Coryn., *c.* Cram. Crat., *m.o.* Crep., *b.p.t.v.* Cri. Cucub. Cus., *Epil.* Epil., *eu.* Cynan., *V.* Cynod., *D.* Cynog., *o.* Cynos., *c.* Cyp., *fl.fu.* Cys.

Dac. Daph. Dat. Dan. Del., *c.* Dian., *Arm.* Cart., *d.p.s.* Digl., *p.* Dipl., *m.t.v.* Dips., *p.s.* Dor., *P.* Dra., *m.v.* Dro., *i.l.r.*

Echin. d., *L.* Echlu. Ela., *he.* Hyt. Elo. Ely., *a.* Emp. End. Epil., *a.h.m.pal.* par., *r.t.v.* Epip., *a.l.p.* Eq., *a.h.l.m.p.s.v.* Eran. Eric., *c.T.* Erig., *a.c.* Erio., *g.l.p.v.* Erod., *c.pimp.* Eruc., *P.* Eryn., *c.m.* Erys., *Ch.h.or.v.v.* Eryt., *Cl.p.* Eupa. Eupho., *Cy.* Es., *ex.G.H.* pal., *Par.* Pep., *pla.* seg., *str.vir.* Euphr., *Od.of.* Ev.

Fagu. Far. Fes., *a.d.e.g.l.* M., *o.rig.* rub., *Se.* Fic. Fil., *ar.g.m.s.* Frag., *e.v.* Frax. Frit., *M.* Fu., *c.d.me.o.*

Gag. a., *l.sp.st.* Gala. Galeobd. Galeops., *b.L.o.p.T.v.* Galins. Gallu., *Ap.b.c.e.lo.* M., *o.p.sax.* sylvat., *sylves.t.u.v.* Geni., *a.g.p.t.* Gent., *a.ca.cr.g.P.* Ger., *c.d.m.* Ph., *pr.pu.py.* Rob. Geu., *i.r.u.* Glauc., *c.l.* Glauz. Gle. Gly., *d.f.m.s.* Gna., *d.d.s.u.* Good. Gra. Gym., *a.c.* Gyp., *m.p.*

Halim. ped., *por.* Hed. Heloo., *a.m.p.u.* Heli., *g.v.* Helich. Hell., *v.* Helm. Helo., *i.n.r.* Hera. Herm. Hern., *g.* Hiera., *aura.* Auri., *b.cae.m.* Pi., *pr.r.tr.u.vu.* Hiero. Hippo. Hippu. Holc., *l.m.* Holo. Honck. Hor., *ma.mu.se.* Hott. Hu. Hydroch. Hydroco. Hyo. Hype., *E.hi.hu.m.pe.pu.g.t.* Hypo., *g.r.*

het Floristisch Onderzoek in Nederland. De omgeving van Doorwerth is door hem als voorbeeld gekozen, omdat het een bekend terrein is en een buiten-

gewoon rijke flora bezit.

Ook is het te begrijpen, dat indien van alle kwartierhokjes van ons land de plantenlijstjes behoorlijk waren ingevuld, liefst elk hokje in verschillende jaargetijden en door verschillende personen — dat dan eindelijk een compleet materiaal was verzameld voor een goede floristiek van Nederland. En zoo iemand zich daarna de ontzaglijke moeite wilde getroosten, om die gegevens te verwerken en op een serie kaartjes van Nederland aan te duiden, dat dan voor de kennis van de verspreiding van de planten in ons land een uitmuntend standaard-werk was ontstaan. Immers dan was, op hoogstens een kwartier gaans na, voor alle planten aan te duiden, waar ze te vinden zijn; dan was met een oogopslag te zien waar een bepaalde soort veel, weinig of in het geheel niet voorkomt; en er was een grondslag gelegd voor het wetenschappelijk onderzoek naar de oorzaken der verspreiding in verband met de grondsoort, de cultuur, de menschen en

- Ule. Illec. Im, n-t.p. In, b, C. Ir, ps. Isn.
 Ja, m. Junc, al, ba, bu, ca, comp, cong, d, e, f, Ge, gl, l, m, o, p, sq, su, sy, Tena, tenu. Juni.
 Ka. Koch, h, s. Koel, c.
 Lac, m, sal, sc. Lami, al, am, inc, int, m, p. Lamp. Lapi, ma, mit. Lar. Lathr. Lathy, A, m, nig, Nis, pa, pr, s, t, v. Leer. Lem, a, g, m, p, t. Leont, a, h. Leonu. Lepid, c, D, g, l, p, r, s, v. Lept. Leu, a, v. Lig. Lil, b. Limn. Limo. Lina, a, C, E, m, sp, st, v. Linu, c. Lis, o. Lith, a, o. Litt. Lob, D. Lol, l, m, p, t. Lon, P. Lot, c, t, u. Luz, a, c, ma, mu, p. Lychn, d, F, ves. Lycl. Lycopo, cl, co, i, S. Lycops. Lycopu. Lys, ne, Nu, t, v. Lyt, H, S.
 Maj. Malach. Malax. Malv, A, m, r, s, v. Mar, v. Matr, Ch, d. Med, d, f, l, ma, me, mi, s. Melam, a, p. Melic, n, u. Melil, ab, ar, c, d, o, p. Ment, ag, ar, g, r, sy. Meny. Merc, a, p. Mes. Mil, e, s. Moehr. Moen. Mol. Mono. Mont, m, r. Musc, b, c. Myoso, c, h, i, p. stric, strip, sy, v. Myosu. Myric, c, G. Myrio, a, s, v.
 Naj, ma, mu. Nardu. Nanth. Nast, am, o, p, s. Neo. Nep, C. Nes. Nu. Ny.
 Oena, fi, L, Ph. Oeno, b, L, m. Onon, r, s. Onop. Ophi. Ophr, a, m. Orch, c, f, i, l, mac, mas, mil, s. Orig. Ornithog, n, u. Ornithop, Oroba, a, c, G, m, pa, Pi, ram, Rap, ru. Osm. Ox, a, c, s.
 Pan, C, G, l, s. Pap, A, d, h, R. Parie, o, r. Paris. Parn. Pas. Ped, p, s. Pep. Peta, a, o. Peu, C. Phalar, a, c. Phe, D, p, R. Phi, a, p. Phr. Phyt, n, s. Pico, e. Pier. Pil. Pinn, m, S. Ping. Pinn, sy. Piro, m, r, s. Plan, a, C, l, maj, mar, me. Platant, b, m, v. Poa, an, b, co, n, pr, se, su, t. Polyc. Polygal, c, d, v. Polygon, a, m, o. Polygon, a, m, av, B, C, D, H, lap, min, mit, n, Pe, ta. Polypod. Polys, a, c, F, m, O, s, T. Pop, a, n, t. Pota, a, co, er, d, g. Hol, mu, n, obl, pec, per, po, pr, pu, r, t. Potent, ans, arg, c, f, i, v, n, o, pi, pr, rec, rep, T, ve. Pri, a, c, o. Prune. Prunu, Pa, sp. Pt. Pule. Pul, d, v. Pulm.
 Qu, R, s.
 Rad. Ran, ac, ar, au, b, Fl, L, n, Ph, po, r, sce. Raphanu, r, s. Res, lutea, luteo. Rha, c, F. Rhina, A, ma, mi. Rhynch, a, f. Rib, a, G, n, r. Rob. Ros, ar, ca, cin, co, du, pi, po, ru, st. Rubia. Rubus, cae, Id, sax, spp. Rum, Ac, sa, Ac, la, cong, cons, cr, div, Hip, Hyd, la, le, mar, max, o, p, sa, sc. Rup, m, r. *plicatus*
 Sagin, a, c, n, p, str, su. Sagit. Salic, h, r. Salix, ac, al, amb, amy, au, b, ca, ci, f, i, pe, pu, re, Ru, se, sm, st, un, vim. Sals. Salvia, p, Sc, sy, ve. Salvin. Samb, E, n, r. Samo. Sang, m, o. Sani. Sapo. Sar. Sax, g, t. Scab. Scan. Scheu. Schoe, n. Scil, b. Scir, cae, co, D, f, l, m, pa, pu, ru, se, sy, Ta, tr. Sclera, a, p. Sclero, B, p. Scol. Scor, h. Sero, a, E, N, eno, v. Scut, gn. Sed, ac, al, B, C, d, p, r. Sel, c. Sem. Seneb, c, d. Senec, a, err, eru, F, J, p, sa, sy, vi, vu. Set, g, ve, vi. Sh. Silau. Sile, A, c, d, g, i, no, nu, O. Sily. Sin, al, ar, Ch. Sis, A, C, I, L, o, p, S, T. Siu. Sola, D, n. Soli, v. Son, ar, as, o, p. Sor, a. Sparg, a, f, m, r, s. Spart. Spec, s. Spargula, a, M. Spargularia, ma, me, r, sa, se. Spirae, U. Spirae, ae, au. Stach, am, an, ar, p, s. Stat, L. Stel, gl, gr, H, m, n, u. Stra. Stu. Suae, f, m. Sub. Suc. Sym, o.
 Tan. Tar. Tax. Tee. Tetr. Teu, sc. Tha, fla, fle, mi. The. Thl, al, p, ar, c. Thr. Thym. Thys. Tili, g, i, pa. Till. Tor, A, H, n. Trag, m, po, pr. Trio. Trif, ar, di, fi, fr, h, i, ma, me, mi, pra, pro, rep, sc, st, su. Trigl, m, p. Trio. Trit, ac, j, pu, r. Tul. Turg. Turr. Tus. Typha, a, l.
 Ule. Ulm, c, s. Ur, d, u. Utr, B, i, m, n, v.
 Vacca, s. Vacca, ma, My, O, u, V. Valeriana, d, o. Valerianella, A, ca, d, o. Verba, B, L, n, phl, Sch, th, forme. Verbe. Vero, ag, An, ar, Be, Bu, Ch, h, la, lo, m, of, op, pe, po, pra, e, pro, sc, set, u, v. Vib, L, O. Vic, a, C, g, hi, la, sa, set, v. Vin, mi. Vio, cal, can, h, o, pa, R, st, sy, t. Vis.
 Xanthium, s.
 Zan, pa, pe. Zos, m, n.

dieren, het gezelschap van andere planten, enz. enz.

Dit groote werk nu is al begonnen, en wordt voortgezet, maar het is nog veel te weinig bekend en het wordt daardoor te weinig gesteund in stoffelijken en

werkdadigen zin. Dr. Goedhart en Dr. Jongmans te Leiden hebben nu zeven jaar geleden het plan vol en breed opgezet. Voor f 5 per jaar kan men zich abonneeren op de voor elke plant uitgewerkte kaartjes van Nederland, waarop met roode stippen en kruisjes de thans bekende vindplaatsen gedrukt staan; en daarvan zijn er al eenige honderden verzonden. En honderden kwartierhokjes worden er jaarlijks ingevuld, die alle weer bewerking eischen. Het is te begrijpen dat zij, die zulk veel omvattend en tijdroovend werk belangeloos willen verrichten, daarbij, naast het gevoel van nuttig te zijn voor de wetenschap, ook wel eens behoefte gevoelen aan blijken van waardeering van hun werk door deskundigen en door belangstellende leeken. Meer wil ik er niet van zeggen, wie nadere inlichting en ter kennismaking een paar exemplaren van de plantenlijstjes verlangt, kan zich richten tot Dr. Vuyck, Docent aan de Hoogere Landbouwschool te Wageningen. Laat ik er dit nog bij zeggen. Jaarlijks worden er in de vacantie van wege de Nederlandsch Botanische Vereeniging excursies gehouden, als die waarvan boven sprake is, in dit jaar in de omstreken van Tilburg. Aan zoo'n excursie heeft iemand zonder plantenkennis natuurlijk niets; maar het is een dwaling onder de jongelui, ook onder de jongere studenten in de botanie zelfs, dat alleen zij mee kunnen doen en gewenschte deelnemers zijn, die *elk* plantje zonder determineeren op een afstand en voetstoots benoemen kunnen; ook als het niet bloeit. Deze dwaling doet het aantal deelnemers zeer klein zijn, veel te klein. Immers hoeveel zullen er zijn in ons land of in welk land ook, die dat kunnen!

Eenige vaardigheid in dit opzicht is vereischte, maar geen volmaakte kennis; die bestaat heusch bij de voormannen niet eens en zij hebben dat ook nooit beweerd en niet begeerd ook, want dan was het mooie en het aangename van het studeeren er af. Laat iemand, die er wat voor voelt, maar eens wat lijstjes bij Dr. Vuyck aanvragen en, kalmpjes en gestadig in zijn buurt ermee werken. Kom dan eens op de vergadering en doe met de excursie mee; ge krijgt dan — evenals ik hier in Zeeuwsch-Vlaanderen — een oude rot tot compagnon bij het hokken, en ge leert in een paar dagen meer van dit deel der botanie dan op uw eentje in een heel jaar.

E. HEIMANS.

JAPANSCH NACHTEGAAL.

Iemand, die kort geleden Weenen bezocht, deelde mij mede, dat in de stadsparken aldaar proeven worden genomen om de Japansche Nachtegaal »einzubürgeren«, waartoe verscheidene paren in vrijheid gesteld werden. Vóór men daartoe overging, heeft men kunnen vaststellen dat ze de winterkoude goed kunnen verdragen en de eigenschap onzer inheemsche, om tegen den winter te verhuizen, niet bezitten. Mij dunkt in het Vondelpark ten uwent en op uitgestrekte landgoederen ware er een proef mede te nemen.

Nu we een tijdperk zijn ingetreden, waarin de voor de binnenvisscherij en houtcultuur zoo schadelijke reiger zels tot een vliegend natuurmonument gepromoveerd is, zoude deze zoo nuttige insecteneter zeker als zoodanig een eereplaats toekomen.

Heerde.

V. HEEKEREN.